

Asia: VN/13385/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asia: VN/13385/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta

Sääntelyn tavoitteista

Ehdotusluonnoksen mukaan mahdollisuus suurempaan ns. huojennettuun osinkoon saattaa kannustaa puhtaasti verotuksellisista syistä toteutettaviin osakevaihtoihin. Nykyisen oikeustilan mukaan kohdeyhtiön osakkeet arvostetaan osakevaihdon yhteydessä niiden käypään arvoon kohdeyhtiön osakkeet hankkivan yhtiön verotuksessa. Kohdeyhtiön varojen ja velkojen erotusta eli ns. substanssiarvoa mahdollisesti korkeampi, tulevia tulonodotuksia sisältävä ns. tuottoarvo saadaan osakevaihdon yhteydessä huojennetun osingon laskennan perusteeksi, kun osakkeenomistaja siirtää kohdeyhtiön osakkeet hankkivalle yhtiölle saaden vastikkeena hankkivan yhtiön uusia tai sen hallussa olevia omia osakkeita.

Osakevaihtojärjestelyjä voidaan ja myös tehdään muistakin kuin puhtaasti osinkoverotuksellisista syistä myös listaamattomissa yhtiöissä. Kyse on konsernirakenteen muodostamisesta, kun osakkeenomistaja esimerkiksi siirtää kohdeyhtiön kaikki osakkeet toisen omistamansa eli hankkivan yhtiön tytäryhtiöksi. Tällä tavoin voidaan hyödyntää verotuksessa mm. konserniavustusta ja näin

saada tasoitettua verorasitusta tappiollisen ja voittoa tuottavan yrityksen välillä ilman, että yhtiöitä ja toimintoja pitää yhdistää yhdeksi yhtiöksi.

On siis muitakin verotuksellisia syitä kuin osinkoverotukseen liittyvät syyt osakevaihtojärjestelylle. Lisäksi osakevaihtojärjestelyyn voi ohjata puhtaasti liiketaloudelliset syyt.

Etuyhteydessä olevat osapuolet ja muut käsitteet

Uusia säännöksiä kohdeyhtiön osakkeiden hankintamenosta ja arvostamisesta, jos osakevaihdon osapuolet ovat etuyhteydessä toisiinsa. Etuyhteys osakevaihdon osapuolilla olisi mm. silloin, kun osapuolella on yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa määräysvalta toisessa osapuolella. Lähipiirin käsite jää lakiluonnoksessa määrittelemättä samoin se, mitä tarkoitetaan osapuolella.

Lakiehdotusluonnosta pitää tarkentaa, jotta käsitteet määritellään laissa eikä määrittelyä jätetä lain sijaan Verohallinnon ohjeistuksen ja linjausten sekä myöhemmin oikeuskäytännön varaan. Luonnoksen mukaisen tulkinnanvaraisen lain säätäminen ennustaa veroriitoja ja oikeudellista epävarmuutta pitkälle tuleviin vuosiin.

Osakkeiden hankintameno

Luonnoksessa ehdotetaan, että hankkivan yhtiön verotuksessa osakkeiden hankintamenona pidettäisiin osakevaihtoa edeltävää poistamatonta hankintamenoa. Nykyinen oikeustila on, että kohdeyhtiön osakkeiden hankintamenona pidetään hankkivan yhtiön verotuksessa niiden käypää arvoa, kun osakevaihto toteutetaan.

Mikäli kohdeyhtiön osakkeiden omistaja olisi perustanut yhtiön ilman osakepääomaa ja merkintähintaa, hankkivan yhtiön verotuksessa osakkeiden hankintamenoksi muodostuisi nolla euroa osakevaihdon yhteydessä, jos elinkeinoverolakia muutetaan luonnoksen mukaisesti.

Osakevaihdoissa hankkiva yhtiö luovuttaa liikkeelle laskemiaan uusia osakkeita tai hallussaan olevia omia osakkeita kohdeyhtiön osakkeita vastaan. Myös näiden hankkivan yhtiön osakkeiden hankintameno olisi nolla euroa, kun osakevaihdon verosäännösten mukaan kohdeyhtiön osakkeiden hankintameno siirtyy niitä vastaan saatujen osakkeiden hankintamenoksi.

Hankkivan yhtiön luovuttaessa kohdeyhtiön osakkeet ja osakkeenomistajan luovuttaessa hankkivan yhtiön osakkeet, hankintameno olisi edellä kuvatun esimerkin mukaisesti molemmissa tilanteissa nolla euroa. Kohdeyhtiön arvo tulisi verotetuksi tällaisissa osakeluovutustilanteissa käytännössä

kahteen kertaan nykyisen yhden sijaan. Nykytilassa hankkiva yhtiö voi vähentää kohdeyhtiön osakkeiden luovutuksen yhteydessä hankintamenona niiden käyvän arvon. Ehdotusluonnoksen mukaisen lain toteutuessa hankintamenona olisi siis nolla euroa esimerkin mukaisessa tilanteessa.

Osakkeiden hankintaan liittyvät välittömät menot

Ehdotusluonnokseen kirjoitetuissa säännöstekstissä eikä luonnoksen perusteluissa ei ole mainintoja siitä, laskettaisiinko esimerkiksi varainsiirtovero ja muut kohdeyhtiöiden hankintaan yleensä verotuksessa aktivoitavat välittömät menot kohdeyhtiön hankintameno. Tätä on syytä tarkentaa lakiehdotukseen ennen sen antamista.

Osinkoverotus

Kohdeyhtiön osakkeenomistajan osinkoverotuksessa huojennettu osinko määräytyy kohdeyhtiön osakkeen matemaattisen arvon perusteella. Osakkeen matemaattinen arvo lasketaan käytännössä kohdeyhtiön varojen ja velkojen erotuksena eli nettovarallisuuden mukaan. Mikäli osakkeenomistaja on perustanut yhtiön ilman osakepääomaa ja merkintähintaa, osakkeiden hankintameno on nolla, yhtiön nettovarallisuus voi kuitenkin olla vaikka 100 euroa. Tällöin huojennettu osinko lasketaan 100 euron suuruisen nettovarallisuuden perusteella.

Jos ehdotusluonnoksen mukainen laki toteutuu, hankkivan yhtiön verotuksessa kohdeyhtiön osakkeiden arvo olisi edellä kerrotun esimerkin mukaisesti nolla euroa. Ei siis yhtiön nettovarallisuuden verran eli 100 euroa. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että kohdeyhtiön osakkeiden perusteella ei saisi lainkaan huojennettua osinkoa. Tämä on syytä kirjoittaa näkyviin perusteluihin näkyviin.

Arvostamislain 3 §:ään ehdotetaan lakiehdotusluonnoksessa lisättäväksi uusi yhdeksäs momentti (mom. 9). Siinä todettaisiin, että etuyhteystilanteessa toteutetun osakevaihdon vuoksi kohdeyhtiön osake arvostettaisiin osakevaihtoa edeltävään hankintameno, kun lasketaan osakkeet hankkineen yhtiön osakkeen matemaattista arvoa. Ehdotetussa momentissa ei suoraan kerrota, otetaanko kohdeyhtiön osakkeet mukaan 6 momentissa tarkoitettuun ns. arvovertailuun, jossa laissa tarkoitettujen osakkeiden verotuksessa poistamattomien hankintamenojen summaa verrataan niiden ns. vertailuarvojen summaan ja suurempi summa valitaan nettovarallisuuden perusteeksi tältä osin. Luonnoksen perusteluissa kyllä viitataan arvovertailuun, mutta lakiteksti ja perustelut on syytä kirjoittaa tältä osin selkeämmiksi ja tarkemmin.

Sillä, otetaanko kohdeyhtiön osakkeiden arvoksi esim. nolla euroa vai mahdollisesti osakkeille laskettu vertailuarvo, on merkitystä osinkoverotuksen tasoon ja huojennetun osingon määrään.

Vertailuarvo seuraa osakkeen matemaattista arvoa ja näin yhtiön varojen ja velkojen erotusta, mutta vertailuarvo ei voi kuitenkaan nousta edellisvuodesta yli 50 %. Näin vertailuarvo kohoaa yhtiön varaustuessa huomattavasti hitaammin kuin matemaattinen arvo.

Veronkiertosäännösten soveltaminen

Lakiehdotusluonnoksessa todetaan, että mikäli ehdotettua rajausta pyrittäisiin kiertämään erilaisilla uusilla järjestelyillä, voitaisiin näihin keinotekoisiiin tilanteisiin soveltaa yleisiä veronkiertosäännöksiä.

Ehdotettujen säännösten tulkinnanvaraisuus luonnoksessa käytettyjen käsitteiden merkityssisällön määrittelemättömyyden vuoksi ja veronkiertosäännöksen soveltamismahdollisuuden tuoma tulkinnanvaraisuus luovat oikeudellista epävarmuutta. Lakiehdotusluonnosta on tarpeen tarkentaa käsitelmäärittelyjen osalta ennen ehdotuksen antamista (kts. edellä). Lisäksi Verohallinnon on syytä linjata ja julkisessa ohjeistuksessa kertoa, mitkä kohdeyhtiön varojenjakotoimet ja osakevaihdon jälkeisiä järjestelyjä voidaan pitää hyväksyttävänä ja mitkä ovat ns. harmaalla alueella. Muussa tapauksessa oikeudellinen epävarmuus voi kaiken kaikkiaan jatkua hyvin pitkään.

Sukupolvenvaihdosluovutukset

Perintö- ja lahjaverotuksessa perinnön tai lahjan saajan veroa voidaan huoventaa, kun hän jatkaa perintöön tai lahjaan sisältyvän yrityksen toimintaa. Kun saajalle siirtyy perintönä tai lahjana osakeyhtiön osakkeet, ne käytännössä arvostetaan osakkeiden verotuksessa lasketun vertailuarvon perusteella huojusta laskettaessa. Huojusta laskettaessa osakkeille lasketaan sekä käypä arvo Verohallinnon ohjeistuksen mukaisesti että ns. sukupolvenvaihdoshuojennuksessa käytettävä arvo (SPV-arvo), joka on käytännössä 40 % osakkeen vertailuarvosta.

Jos osakevaihdossa kohdeyhtiön osakkeet hankkivan yhtiön osakkeet luovutetaan perintönä tai lahjana jatkajalle, sukupolvenvaihdoshuojennuksen laskennan perusteena saattaa olla yhtiön osakkeen vertailuarvo. Hankkivan yhtiön osakkeen vertailuarvo perustuu sen varojen ja velkojen väliseen erotukseen verotuksen arvostamislain mukaan arvostettuna. Varoina otetaan huomioon kohdeyhtiön osakkeen hankintameno, joka voisi olla esim. nolla euroa, jos kohdeyhtiön osakkeenomistaja on perustanut yhtiön aikanaan ilman omaa pääomaa ja tuo nolla euron suuruinen hankintameno siirtyy lakiehdotusluonnoksen toteutuessa kohdeyhtiön hankintamenoksi hankkivan yhtiön verotukseen ja nettovarallisuuslaskentaan.

Lakiehdotuksessa pitäisi tarkastella, miten ehdotetut säännökset vaikuttavat sukupolvenvaihdoshuojennusten laskentaan. Kohdeyhtiön osakkeen hankintamenohan voi olla esim. nolla euroa hankkivan yhtiön verotuksessa, vaikka se olisikin huomattavasti varaustanut

perustamisen jälkeen. Tarkastella pitäisi edellä kerrotun mukaan myös sitä, otetaanko kohdeyhtiön osake mukaan arvostamislain mukaiseen arvovertailuun, jossa yhteenlaskettuja verotuksellisia hankintamenoja verrataan osakkeiden yhteenlaskettuihin vertailuarvoihin, ja suurempi summista valitaan nettovarallisuusarvoksi näiden osakkeiden osalta.

Voimaantulosäännökset

Luonnoksessa ehdotetaan, että sen mukaisesti säädettäviä lakimuutoksia ryhdyttäisiin soveltamaan vuoden 2026 verotuksesta lähtien. Uusia säännöksiä hankintamenosta ja osakkeiden arvostamisesta sovellettaisiin niihin osakevaihtojärjestelyissä hankittuihin kohdeyhtiöiden osakkeisiin, jotka on hankittu vuonna 2017 tai sen jälkeen toteutetuissa osakevaihtojärjestelyissä.

Yhdenvertaisuuden kannalta luonnoksessa esitetty rajausta lain soveltamisesta vuonna 2017 ja sen jälkeen toteutettuihin osakevaihtojärjestelyihin on ongelmallinen. Perusteluina on käytetty mm. kohdeyhtiön osakevaihtoa edeltävän hankintamenon selvittämiseen liittyviä käytännön haasteita sekä ns. hallinnollisia perusteita liittyen esimerkiksi Verohallinnon tietojärjestelmien kehittymiseen ja tietojen saatavuuteen. On kysyttävä, ovatko rajauksen perusteluina esitetyt näkökohdat yhdenvertaisuuden kannalta riittävän painavia sille, että osakevaihtojärjestelyjen veroseuraamukset ovat erilaiset järjestelyjen toteutumisajankohdan vuoksi.

Verotuksen ja kirjanpidon väliset erot

Mikäli osakevaihto toteutetaan yhtiöoikeudellisesti käyvin arvoin, kirjanpidon ja verotuksen välille syntyy arvoepäsymmetria. Osakevaihto on yhtiöoikeudellisesti apporti, jossa hankkiva yhtiö järjestää osakeannin ja jossa osakkeiden merkintähinnan maksu tapahtuu luovuttamalla kohdeyhtiön osakkeet hankkivan yhtiön osakkeita vastaan. Mikäli apporti toteutetaan käyvin arvoin, kohdeyhtiön hankintameno eroaa kirjanpidon ja verotuksen välillä. Arvoero pitää ottaa huomioon sekä yhtiön nettovarallisuuslaskennassa ja osinkoverotuksessa – jota varten uudet säännökset on erityisesti tarkoitettukin – että kohdeyhtiön osakkeiden myöhemmän edelleen luovutuksen yhteydessä. Arvoeron huomioon ottaminen ja seuraaminen vuosittain tuo omalta osaltaan lisätyötä yhtiön taloushallintoon.

Helsingissä 14.8.2025

Markku Ojala

Johtava asiantuntija, päätoimittaja (Tilisanomat)

Ojala Markku
Suomen Taloushallintoliitto ry